

25-10-2023

UKA2023/110

Pele Broberg, Naleraq

Kalaallit Nunaat naalagaaffinngorusussagaluarpat Kalaallit Nunaat Danmarkilu akunnerminni inatsisilerinikkut, politikkikkut aammalu aningaasatigut inissisimaneranut tunngatil-lugu Namminersorlutik Oqartussat Naalagaaffillu peqatigiillutik naatsorsuutigisassanik aali-angeeqatigiinnissaat ilumut isumassarsiatsialaanersoq oqallisissiatut siunnersuut.

Inatsisartunut Ilaasortaq, Jens-Frederik Nielsen, Demokraatit

Oqallinneq

Naleqqamiit siunnersuuteqartoq Jens-Frederik Nielsen, Demokraatit, qutsaviginiarparput oqallisissiamut.

Siullertut paasilluarsinnaallugu tunngavilersuut taassavara

Tunngavilersuut: Namminiilivissinnaangilagut nammineerluta. Naassaanngitsumik Danmarki isumalluutigisariaqarparput.

Taama paasinninnermik nipeqartitsinerput oqallisissiamut nakkarsaatit paasineqassanngilaq. Partiiit qaammaasakinneraarlugit aamma oqariartuutaanngilaq. Nalunngilluinnarparput inuppasaqartoq aamma inersimasunngoriaasaartartunik, sulii piareersimannngikkaluarlutik.

Tunngavilersuutilli ajornartorsiutaa qitiusoq tassaavoq inatsisinik (folketingimi) aammalu nunarsuaqatitta akuerisaanik avaqqutaarnerusoq, namminiilivinnissaq eqqartorneqartillugu naliginnaasuu-lersimasoq.

Ilaa arlalinnik assersuutinik peqartoqarpoq partiiginnaanngitsut kisiannili aamma tusagassiorfiit, pimoorussinerugaluarunik paasissutissanik pissarsinikkut oqallinneq pilersissinnaagaluarlugu, tusatsiakkat naatsorsuutigisallu kisimik aallaavigalugit ingerlasut.

Inatsit tunngaviusussamut Isumaliutissiissut assersuutissaqqippoq. Arlaleriarluni oqariartuutigin-eqarpoq Inatsimmik tunngaviusumik peqarata namminiilivissinnaanngittugut. Ilaa nunat arlaqartut inatsimmik tunngaviusumik peqaratik akerlilerpaa taanna oqariartuut.

Assersuutit allat, immaqa atonerlunneqakkujunnerusut, ilarivaat “oqartussaavinnik angerlaas-seqqaarluta namminiilivissinnaavugut” aamma ”Danmarkimit bloktilskud sumiinngaannissanga-mik, taarsersinnaalerutsigit aatsaat namminiilivissinnaagut”.

Pingaarpoq erseqqissassallugu Namminersornermut Inatsit isumaqatigiissutaammat danskit kunneqarfianiitinniarluta iliuusissat. Tassa Danmarkip akuerisaat oqartussaavigilersinnaasagut, qanoq namminiilivinnissatsinnut tullerriaagassatut allataanngillat.

Naleraq

Tamannarlunnaq aamma Danmarkip FN Generalsekretær-ianut nalunaarutaani aamma ersersarneqarpoq, allaqqammat¹:

” According to section 21 of the Act, decisions regarding Greenland's independence shall be taken by the people of Greenland. Until any such decision has been endorsed by the Greenlandic and the Danish Parliaments, Greenland remains part of the Kingdom of Denmark. The Act does not prejudice the rights of the people of Greenland under international law.

Since 1979, Greenland has enjoyed Home Rule. The new Act on Greenland Self-Government opens for expansion and transfer of further competences and responsibilities from the Danish authorities to the Greenland authorities.”

Ersarilluinnarpoq Danmarkip nalunaarutigisaani namminiilivinneq oqartussaaffinnillu tigusineq imminnut ataqatigiinngiivinnerat.

Aamma pingaaruteqarlunnaq ersersassallugu politikikkut, aningaasarsiornikkut, inuiaqatigiilerinikkut ilinniarsimassutsikkullu inerisimmangissuseq utoqqatsissutitut atorneqarnissaat, FN peqqussutaani 1514-imik uniuilluinnarmata.², imatut allaqqasoq:

” Inadequacy of political, economic, social or educational preparedness should never serve as a pretext for delaying independence.”

Naleqqamiit nalunngilluinnarparput namminiilivinnissatsinnik siuttuuneraarluta nipi uagutsinnut atorniarneqartartoq. 1953-imi tiguagaanerput qaangerniarnerani ”Namminiilivinniapallanniarneq” ”Qallunaaluarneq” ilaa allaammi oqaatsit atorneqartut ilarivaat ”nazist” oqaasiupput maani inersuarimi atorneqarsimasut.

Nunarsuarmioqatittali allatut isigisaraatigut nalunngilarput.
”Freedom fighter” “justice fighters” “modern freedom thinkers”.

Cataloniamut namminiilivinnissatsinnut oqalungiaqusaaninni maluginiarpara assigiinngissutsit utoqqatsissutini.

Nunatsinni namminiilivissinnaanginneraasut aningaasarsiornerput naammangimmat. Cataloniami aningaasarsiorpallaarmata...

Nunatsinni ikippallaaratta, Cataloniami amerlavallaarmata...

Malunnaqaaq namminiilivikkusunnigikkaanni utoqqatsissutit amerlaqisut. Soorlu takusaripput ”Inuit” Ataqatigiiniit aamma Siumumiit. Partiit sinneri soorunami taamatut isornartorsiornianngilagut, siuttuunatik imaluunniit anguniangarinagu suliniuteqanngimmata. Naleqqamiilli partiit tamarmik kaammattorusuppagut, ilumoorpat namminiilivinnissaq amerlanerussuteqartut piimasaat ataqqineraarunikku, minnerpaamik silaannarmiik tunngavilersuisaqqunagit akerliuniaannarlutik.

¹ <https://www.stm.dk/media/11338/10-notifikation-af-7-oktober-2009-til-fn-s-generalsekretær-om-selvstyreløven.pdf>

² <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-granting-independence-colonial-countries-and-peoples>

Naleraq

Imaluunniit suliniuteqartut aporfilersuinnarnagit sulitinnissaat akuersaarlugu. Taamaasiorneq iluaqutaanngilaq, kalaallinut Danmarkillu akornatsinnut.

Naleeqamiit partiit tamermik kaammattorusuppagut qanoq takorluugaqarnertik ersarisseqqullugu, oqarluartaarunnaarlutik. Maluginiarparpummi oqarluartaarutit ilaat atorluarneqalertut:

”Ullut tamaasa namminiilivinnissatsinnut alloriartarpugut”

”Aamma uagut namminiilivikkusuppugut, allatununa suleriuseqarusuttugut”

Naatsumik taallugu, kinguarsaaneq oqarluartaarnerlu.

Namminersornermut Inatsit Kapitali 8, §21 ataasinnguamilluunniit allassimasuutigingilaa utoq-qatsissutit kinguartitsinissamut tunngavissat.

Ataasinnguamilluunniit allaqqanngilaq, ”angerlaasseqqaarluta” namminiilivissinnaasugut. Danmarkimmi inatsisit aamma malittussaagamigit.

Allaqqavoq namminiilivinnissamut aaliangiussissasugut, isumaliutissiissutaanilu periusissaq allat-torneqarluni.

Naleqqamiillu nalunngilarput akeqqatit aperisussaanaq, qanoq iliuusissarnut isumaqarnerlut.

Aamma Naleqqami ilinniarluarsimaneq taperserluinnartarpugut. Taamaammat aamma akileraartar-nermut aqqissuusseqqinnissamik suliniutinut peqataavugut, ilinniarluarsimasut nunatsinniit qimar-rattannginnissaat qulakkeerusullugu.

Isumaqaiginniartoqarneq ajorpoq, sanngiiffigisinnaasat aprofingoreerlugit. Soorlu Savalimmiut paasigaat.

Allatut taallugu, namminiilivinnissamut akerliugaanni, danskit politikerii apersorneqartarput isuma-siorlugit. Taava folketingimi §20 apeqqutit atorlugit, suliniutit ajortisarniarlugit sulisoqartarpoq. Ilami allaat taava nunatsinniit ”sinniisoqartitsisarput” danskit folketingianut, danskit tunngaviusu-mik inatsisaat malillugu atorunnaarsinnagit. Tassami taava pimoorusaanngilaq inatsisartut naalak-kersuisullu inuiaat kalaallinut sinniisuunerannut. Folketingimiittut inuiaat danskit sinniisuuffigaat.

Naleqqami 2018-imi pilersaarummik saqqummiussivugut nunatta tamakkiisumik oqartussaavigiler-nissaanik, Namminersornermut Inatsit malillugu.

Partiit minitaqaratik pilersaarut nikanarsarpaat, taamaattorli innersuutigeqqissinnaavara qimerloor-luaqqinnissaa.

Namminersornermut inatsit minnerunngitsumillu nunarsuarmioqatitta akuerisaat inatsisit malillugit suliaavoq. Ila allaat innuttaasut qaammarsaavigineqarnissaat aammalu marloriarlutik innuttaasut taasitinneqarnissaat ilaavoq.

Allaat Inatsit Tunngaviususaaq tukaqisoq, paasiuminarnerusumik 24-inik paragraffilik sulia-risimavarput. Nittartagatsinnut iliumaarparput.

Naleraq

Naleqqamiit oqarluartaarnissaq naatsorsuutigilluinnarparput nunatsinni partiinit anginerniit, immaqa imatut assersuusiorfigineqarsinnaasut: "Asavakkit, kisianni..." "Namminiilivikkusuppugut, kisianni.."

Oqariartuutigisimasaat ernutaqqiutitta suliarissavaat aammalu siusinnerpaamik ukiut 50 qaangiuteqqaarlugit namminiilivissaagut tamatta nalunngilagut. Taamaakkaluartoq naalackersuisooqatigiit oqarluartaarutit sungiusimasagut atorlugit "Namminiilivinnissamut Naalackersuisooqalerput".

Soorunami pulaffigivallaarnagu Naalackersuisoq EMRK malikkumangagu, danskit nunanut allanut naalackersuisoqarfiata 2004-imi allagaa inuiaat kalaallit pillugit malikkumanagu aammalu EU-mut immikkut akuersissut "Inuit" illersorniarlugit isumaqatigiissut malikkumanninngitsaq.

Periarfissat tamaasa pigereerpagut, atorneqarumanngitsunuku.

Periarfissaasut akerlilersorniarlugit namminiilivinniarneq akerlilersorneqarpoq.

Taamaasilluta namminiilivinnissatsinnut pisinnaatitaaffipput annaassavarput.